

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

IV. ÚS 20/04-16

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí senátu 30. januára 2004 predbežne prerokoval sťažnosť mjr. Ing. P. M., bytom Z., a pplk. Ing. P. P., bytom Z., zastúpených advokátom JUDr. J. K., Z., vo veci porušenia základných práv a slobôd podľa čl. 17 ods. 2 a čl. 26 ods. 1 a 2 Ústavy Slovenskej republiky a čl. 7 ods. 1 a čl. 10 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupmi Vojenského obvodového súdu v Banskej Bystrici v konaní vedenom pod sp. zn. 2 T 3/03 a Vyššieho vojenského súdu v Trenčíne v konaní vedenom pod sp. zn. 1 To-26/2003 a takto

r o z h o d o l :

Sťažnosť mjr. Ing. P. M. a pplk. Ing. P. P. o d m i e t a ako zjavne neopodstatnenú.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 28. augusta 2003 doručená sťažnosť mjr. Ing. P. M. a pplk. Ing. P. P. (ďalej len „sťažovatelia“), zastúpených advokátom JUDr. J. K., ktorou namietajú porušenie základných práv a slobôd podľa čl. 17 ods. 2 a čl. 26 ods. 1 a 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a čl. 7 ods. 1 a čl. 10 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej

len „dohovor“) postupmi Vojenského obvodového súdu v Banskej Bystrici v konaní vedenom pod sp. zn. 2 T 3/03 a Vyššieho vojenského súdu v Trenčíne v konaní vedenom pod sp. zn. 1 To-26/2003.

Sťažovatelia v sťažnosti uvádzajú, že uznesením vyšetrovateľa Okresného úradu vyšetrovania Policajného zboru vo Zvolene z 24. mája 2001 sp. zn. ČVS: OUV-357/10-ZV-2001-Dec bolo začaté trestné stíhanie vo veci a zároveň sťažovateľom vznesené obvinenie pre trestný čin podnecovania k národnostnej a rasovej nenávisti podľa § 198 ods. 1 Trestného zákona, pretože počas diskusie v pléne vykrikovali výroky ako „*cigánov postrieľať, vyhladiť ich, nie sú to ľudia, 97% je neprispôsobivých – postrieľať ich, 3% sú prispôsobiví, ale čo s nimi, aj tých postrieľať*“, a podobne, čím mali verejne podnecovať k nenávisti k rómskemu etniku.

Dňa 17. januára 2003 prokurátor vojenskej obvodnej prokuratúry podal na sťažovateľov obžalobu pre trestný čin podnecovania k národnostnej a rasovej nenávisti podľa § 198a ods. 1 Trestného zákona.

Vojenský obvodový súd v Banskej Bystrici sa nestotožnil s právnou kvalifikáciou obžaloby a konanie sťažovateľov kvalifikoval ako trestný čin «*hanobenia národa, rasy a presvedčenia podľa § 198 ods. 1 písm. a) Trestného zákona „vtedy účinného“*», za ktorý boli sťažovatelia rozsudkom z 29. apríla 2003 sp. zn. 2 T 3/03 uznaní vinnými.

Proti uvedenému rozsudku podali sťažovatelia a vojenský obvodný prokurátor v Banskej Bystrici (ďalej len „vojenský prokurátor“) odvolanie.

Vyšší vojenský súd v Trenčíne odvolania sťažovateľov a vojenského prokurátora uznesením z 2. júla 2003 sp. zn. 1 To 26/2003 zamietol.

Sťažovatelia v sťažnosti ďalej uvádzajú, že „obmedziť slobodu prejavu a právo vyhľadávať a šíriť informácie môže orgán verejnej moci iba pri splnení troch podmienok stanovených v ods. 4 čl. 26 ústavy, ktoré musia byť splnené súčasne. Podľa judikatúry

Európskej komisie pre ľudské práva a Európskeho súdu pre ľudské práva sa vymedzenie týchto zásahov netýka súkromných osôb a nevládných organizácií“.

Sťažovatelia sa domáhajú vydania nasledovného rozhodnutia ústavného súdu:

„Vojenský obvodový súd v Banskej Bystrici svojim konaním a rozhodnutím zo dňa 29. 04. 2003 vo veci vedenej pod sp. zn. 2 T 3/03 porušil základné právo navrhovateľov upravené v čl. 17 ods. 2 a čl. 26 ods. 1, 2 Ústavy Slovenskej republiky a čl. 7 ods. 1 a 10 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.

Vyšší vojenský súd v Trenčíne svojim konaním a rozhodnutím zo dňa 02. 07. 2003 vo veci vedenej pod sp. zn. 1 To 26/2003 porušil ústavné právo navrhovateľov upravené v čl. 17 ods. 2 a čl. 26 ods. 1, 2 Ústavy Slovenskej republiky a čl. 7 ods. 1 a 10 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.

Ústavný súd Slovenskej republiky zároveň zrušuje rozsudok Vojenského obvodového súdu v Banskej Bystrici zo dňa 29. 04. 2003 sp. zn. 2 T 3/03 a uznesenie Vyššieho vojenského súdu v Trenčíne zo dňa 02. 07. 2003 sp. zn. 1 To 26/2003 a ukladá Vojenskému obvodovému súdu v Banskej Bystrici, aby vo veci znovu konal a rozhodol.

Zároveň žiadam Ústavný súd, aby navrhovateľom priznal právo na náhradu trov právneho zastupovaniu nimi zvoleným právnym zástupcom JUDr. J. K., advokátom, vo výške 3.416,- Sk za každý úkon právnej pomoci podľa ustanovenia § 13 ods. 8 a § 17 ods. 2 vyhl. č. 163/2002 Z. z. a režijný paušál vo výške 128,- Sk podľa ustanovenia § 19 ods. 3 vyhl. č. 163/2002 Z. z. na účet právneho zástupcu navrhovateľov podľa vyčíslenia a špecifikácie podanej pri vynesení rozhodnutia Ústavného súdu SR.“

II.

1. Ústavný súd rozhoduje podľa čl. 127 ods. 1 ústavy o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanovených zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Podľa § 25 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) ústavný súd každý návrh predbežne prerokuje na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti navrhovateľa, ak tento zákon neustanovuje inak.

Pri predbežnom prerokovaní sťažnosti sťažovateľov ústavný súd skúmal jej zákonom predpísané náležitosti upravené v § 20 ods. 1 zákona o ústavnom súde, ako aj prípadné dôvody na jej odmietnutie podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde. Podľa tohto ustanovenia návrhy vo veciach na prerokovanie ktorých nemá ústavný súd právomoc, návrhy, ktoré nemajú zákonom predpísané náležitosti, neprípustné návrhy alebo návrhy podané niekým zjavne neoprávneným, ako aj návrhy zjavne neopodstatnené alebo podané oneskorene môže ústavný súd na predbežnom prerokovaní odmietnuť uznesením bez ústneho pojednávania.

O zjavnej neopodstatnenosti sťažnosti (návrhu) možno hovoriť vtedy, ak namietaným postupom orgánu štátu nemohlo vôbec dôjsť k porušeniu toho základného práva alebo slobody, ktoré označili sťažovatelia, a to buď pre nedostatok vzájomnej príčinnej súvislosti medzi namietaným rozhodnutím alebo iným označeným postupom orgánu štátu a základným právom alebo slobodou, porušenie ktorých sa namietalo, prípadne z iných dôvodov. Za zjavne neopodstatnenú sťažnosť je preto možné považovať tú, pri predbežnom prerokovaní ktorej ústavný súd nezistil žiadnu možnosť porušenia označeného práva alebo slobody, reálnosť ktorej by mohol posúdiť po jej prijatí na ďalšie konanie.

2. Podľa obsahu sťažnosti Vojenský obvodový súd v Banskej Bystrici rozsudkom sp. zn. 2 T 3/03 z 29. apríla 2003 uznal sťažovateľov vinnými z trestného činu „hanobenia národa, rasy a presvedčenia podľa § 198 ods. 1 písm. a) Trestného zákona“, proti ktorému podali sťažovatelia a vojenský prokurátor odvolanie. Vyšší vojenský súd v Trenčíne uznesením sp. zn. 1 To- 26/2003 z 2. júla 2003 odvolania zamietol.

Podľa čl. 142 ods. 1 ústavy súdy rozhodujú v občianskoprávných a trestnoprávných veciach. Táto všeobecná právomoc trestného súdnictva zahŕňa výlučné oprávnenie na rozhodovanie najmä o otázkach viny a trestu (okrem konania o obžalobe proti prezidentovi republiky, kde koná a rozhoduje ústavný súd). Zo subsidiárnej štruktúry systému ochrany ústavnosti vyplýva, že práve všeobecné súdy sú primárne zodpovedné za výklad a aplikáciu zákonov, ale aj za dodržiavanie práv a slobôd vyplývajúcich z ústavy alebo dohovoru (I. ÚS 4/00). Ústavný súd je oprávnený a povinný vstupovať do právomoci trestného súdnictva len vtedy, ak by konkrétnym trestným súdom vyvedené závery boli zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne, a zároveň by tieto závery boli v príčinnej súvislosti s porušením základného práva alebo slobody. O svojvôli pri výklade a aplikácii zákonného predpisu všeobecným súdom by bolo možné uvažovať len v prípade, ak by sa tento natoľko odchýlil od znenia príslušných ustanovení, že by zásadne poprel ich účel a význam alebo účinky takejto interpretácie a aplikácie by boli nezlučiteľné s ústavou, prípadne s medzinárodnou zmluvou, ktorou je viazaná Slovenská republika.

S poukazom na uvedené a obsah sťažnosti sťažovateľov sa ústavný súd sústredil najskôr na preskúmanie námietky porušenia práva sťažovateľov podľa čl. 17 ods. 2 ústavy a čl. 7 ods. 1 dohovoru.

Podľa § 17 ods. 2 ústavy nikoho nemožno stíhať alebo pozbaviť osobnej slobody inak, ako z dôvodov a spôsobom, ktorý ustanoví zákon.

Podľa čl. 7 ods. 1 dohovoru nikoho nemožno odsúdiť za konanie alebo opomenutie, ktoré v čase, keď bolo spáchané, nebolo podľa vnútroštátneho alebo medzinárodného práva trestným činom. Takisto nesmie byť uložený trest prísnejší, než aký bolo možné uložiť v čase spáchania trestného činu.

Dôvody a spôsob trestného stíhania ustanovuje zákon č. 140/1961 Zb. Trestný zákon v znení neskorších predpisov (ďalej len „Trestný zákon“) a zákon č. 141/1961 Zb. o trestnom konaní súdnom (trestný poriadok) v znení neskorších predpisov.

Pokiaľ ide o spôsob stíhania sťažovateľov, z predložených rozhodnutí orgánov činných v trestnom konaní vyplýva, že sťažovatelia boli stíhaní na základe uznesenia o začatí trestného stíhania a stíhaní sťažovateľov z 24. mája 2001 sp. zn. ČVS: OUV-357/10-ZV-2001-Dec, podanej obžaloby, o ktorej rozhodoval prvostupňový aj odvolací trestný súd, naposledy uznesením z 2. júla 2003 sp. zn. 1 To-26/2003. Tento spôsob trestného stíhania netrpí žiadnym nedostatkom, ktoré by zakladali záver o ich spojitosti s porušením čl. 17 ods. 2 ústavy a čl. 7 ods. 1 dohovoru.

Dôvodom na trestné stíhanie sťažovateľov bol skutok, ktorý bol uvedený vo všetkých rozhodnutiach orgánov činných v trestnom konaní, od začatia trestného stíhania až po uvedené právoplatné uznesenie odvolacieho súdu. Tento skutok podľa konečného rozhodnutia odvolacieho súdu bol kvalifikovaný ako trestný čin hanobenia národa, rasy a presvedčenia podľa § 198 písm. a) Trestného zákona účinného ku dňu spáchania skutku. Táto kvalifikácia bola riadne odôvodnená vrátane odpovedí na námietky sťažovateľov.

Prvostupňový aj odvolací trestný súd riadne odôvodnili závery svojich rozhodnutí vo výrokoch o vine aj treste a vyrovnali sa aj s námietkami sťažovateľov uvedenými v odvolaní proti rozsudku z 29. apríla 2003 sp. zn. 2 T 3/03.

Z uvedeného vyplýva, že rozhodnutia trestných súdov v tejto veci nemôžu byť v žiadnej príčinnej súvislosti s tvrdým porušením čl. 17 ods. 2 ústavy a čl. 7 ods. 1 dohovoru z dôvodov, ktoré uviedli sťažovatelia, ktorí v podstate argumentovali skutkovými okolnosťami, ktoré sa nedajú spájať s námietkou, že boli stíhaní a odsúdení bez dôvodu a spôsobu upravených v zákone.

Okrem toho ústavný súd pripomína, že aj na úrovni výkonnej moci sú Rómovia považovaní za etnickú skupinu. Interpretácia „Rómovia ako etnická skupina“, je v súlade s uznesením vlády SR č. 153/1991 Zb. z 9. apríla 1991, najmä jeho prílohou označenou ako „Zásady vládnej politiky Slovenskej republiky k Rómom“, z ktorej jednoznačne vyplýva charakteristika Rómov ako rómskej etnickej minority.

Takáto interpretácia (aj výklad použitý v trestnej veci sťažovateľov) je v súlade aj so záväzkami vyplývajúcimi z medzinárodných zmlúv o ľudských právach a základných slobodách, ktorými je Slovenská republika viazaná (čl. 7 ods. 5 a čl. 144 ods. 1 ústavy), v danom prípade najmä s Medzinárodným dohovorom o odstraňovaní všetkých foriem rasovej diskriminácie, ktorý sa stal súčasťou nášho právneho poriadku už jeho publikovaním v Zbierke zákonov pod č. 95/1974 Zb. Z tohto medzinárodného dohovoru treba upozorniť na čl. I.1. ods. 1, kde sa uvádza: *«Výraz „rasová diskriminácia“ v tomto dohovore znamená akékoľvek rozlišovanie, vylučovanie, obmedzovanie, alebo zvýhodňovanie založené na rase, farbe pleti, rodovom alebo na národnostnom alebo etnickom pôvode, ktorého cieľom alebo následkom je znemožnenie alebo obmedzenie uznania, používania alebo uskutočňovania ľudských práv a základných slobôd na základe rovnosti v politickej, hospodárskej, sociálnej, kultúrnej alebo v ktorejkoľvek inej oblasti verejného života.»*

Ústavný súd preto dospel k záveru, že skutkové závery a aplikáciu príslušných ustanovení Trestného zákona všeobecnými súdmi (Vojenský obvodový súd v Banskej Bystrici, Vyšší vojenský súd v Trenčíne) nemožno považovať za svojvoľnú alebo arbitrárnu. Účinky takejto interpretácie a aplikácie sú zlučiteľné s ústavou, prípadne s namietaným dohovorom. Skutočnosť, že sťažovatelia sa s právnym názorom všeobecných súdov nestotožňujú, nemôže sama osebe viesť k záveru o zjavnej neodôvodnenosti alebo arbitrárnosti názoru všeobecných súdov a nezakladá ani právomoc ústavného súdu nahradiť ich právny názor svojím vlastným. Ústavný súd preto konštatuje, že nebolo možné, aby označenými rozhodnutiami všeobecných súdov (Vojenský obvodový súd, Vyšší vojenský súd) došlo k porušeniu základných práv sťažovateľov podľa čl. 17 ods. 2 a čl. 7 ods. 1 dohovoru.

Za takýchto okolností bolo bez právneho významu skúmanie porušenia čl. 26 ods. 1 a 2 ústavy a čl. 10 ods. 1 dohovoru.

Ústavný súd v súvislosti so svojou rozhodovacou činnosťou opakovane vyslovil, že ak navrhovateľ v konaní pred ústavným súdom namietal také porušenie základného práva

alebo slobody, ktoré podľa okolnosti prípadu nemohlo nastať, ústavný súd návrh odmietne ako zjavne neopodstatnený (napr. III. ÚS 45/03).

Z tohto dôvodu ústavný súd pri predbežnom prerokovaní sťažnosť sťažovateľov podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde odmietol ako zjavne neopodstatnenú.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 30. januára 2004